

PRŮBĚŽNÁ ZPRÁVA O PŘEDSUDEČNÉM NÁSILÍ

1. 7. – 30. 9. 2024

OBSAH

Shrnutí	3
Základní charakteristiky předsudečných incidentů	6
Významné případy	9
Právní vývoj	10
Společenské ovzduší	18
Poznámky k metodologickým charakteristikám zprávy	25

SHRNUTÍ

In IUSTITIA zjistila ve třetím čtvrtletí roku 2024 37 předsudečných incidentů, které se staly na území Česka. Ve srovnání s předchozím kvartálem se jedná o nárůst o 13 incidentů.

Terčem předsudečného násilí se stávali lidé zejména z důvodu národnosti a etnicity a sexuální orientace a genderové identity. Mezi ohroženými skupinami se objevují zejména lidé s ukrajinskou a romskou národností a jinou než heterosexuální orientací a cisgenderovou identitou.

Předsudečné násilí bylo zaznamenáno zejména v Hlavním městě Praze. Nejčastěji se dělo ve veřejném prostoru, na internetu a v domově oběti.

PRÁVNÍ VÝVOJ

Legislativní rada vlády bude jednat o možnostech větší trestněprávní ochrany lidí napadených pro svou sexuální orientaci či zdravotní stav.

Poslanecká sněmovna začala projednávat „lex Anička“, který by mimo jiné mohl zvýšit paušální částky peněžité pomoci pro oběti trestných činů.

V Poslanecké sněmovně jsou dále projednávány návrhy zákonů na potírání a prevenci domácího násilí a na zavedení tzv. dětského ombudsmana.

Evropský soud pro lidská práva se začal zabývat stížností proti České republice, týkající se porušení práva na účinné vyšetřování předsudečného násilí.

Ve věci Hanovs proti Lotyšsku se Evropský soud pro lidská práva zastal obětí homofobního útoku, které stát dostatečně neochránil a útok bagatelizoval, když jej posuzoval jako pouhý přestupek.

Ústavní soud se ve dvou zářijových nálezech vyjádřil k tomu, jakým způsobem mají obecné soudy rozhodovat o právech (zvláště zranitelných) obětí dle zákona o obětech trestných činů.

Ústavní soud opět zopakoval, že závěr o duševních útrapách oběti či o újmě na jejích přirozených právech lze učinit i na základě její vlastní výpovědi, přičemž není potřeba dalších odborných zpráv.

Nejvyšší soud označil rozhodnutí odvolacího soudu v tzv. kauze Anička za nezákonné. Kauza podnítila nově navrhované legislativní změny ohledně vzdělávání soudců a pomoci obětem.

SPOLEČENSKÉ OVZDUŠÍ

SPD spolu s Trikolorou a PRO spustily před volbami do krajských zastupitelstev rasistickou kampaň, kvůli které čelí trestnímu řízení.

Nejvyšší správní soud rozhodl o tom, že žadatelky o odškodnění za protiprávní sterilizaci už nebudou muset prokazovat svůj nárok, jednotlivé žádosti bude muset ověřovat Ministerstvo zdravotnictví.

Státní zástupce obžaloval tvůrce neonacistického webu White Media, který zveřejňoval soukromé informace o politicích, lidskoprávních aktivistech, cizincích aj.

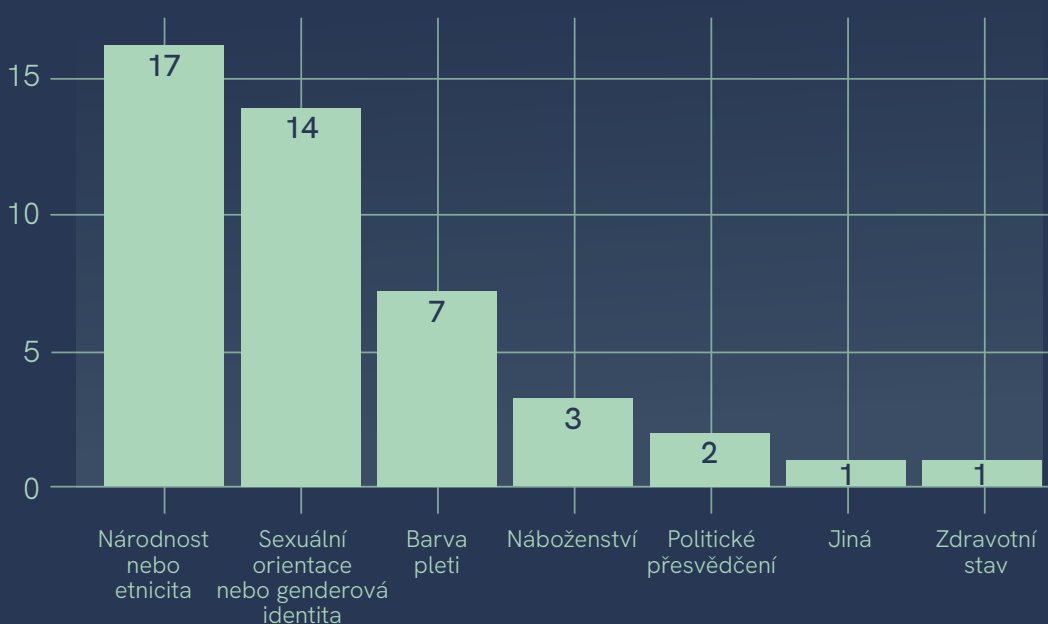
Na sociálních sítích se objevují nepravdivá videa o lidech z Ukrajiny, které mají za cíl podněcovat vůči nim nenávisť.

ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKY PŘEDSUDEČNÝCH INCIDENTŮ

POHNUTKA PACHATELŮ

Nejvíce incidentů bylo spácháno pro národnost nebo etnicitu (17 případů) a pro sexuální orientaci nebo genderovou identitu (14 případů). Některé incidenty se mohou vyznačovat více než jednou pohnutkou.

Jak byly incidenty motivovány?

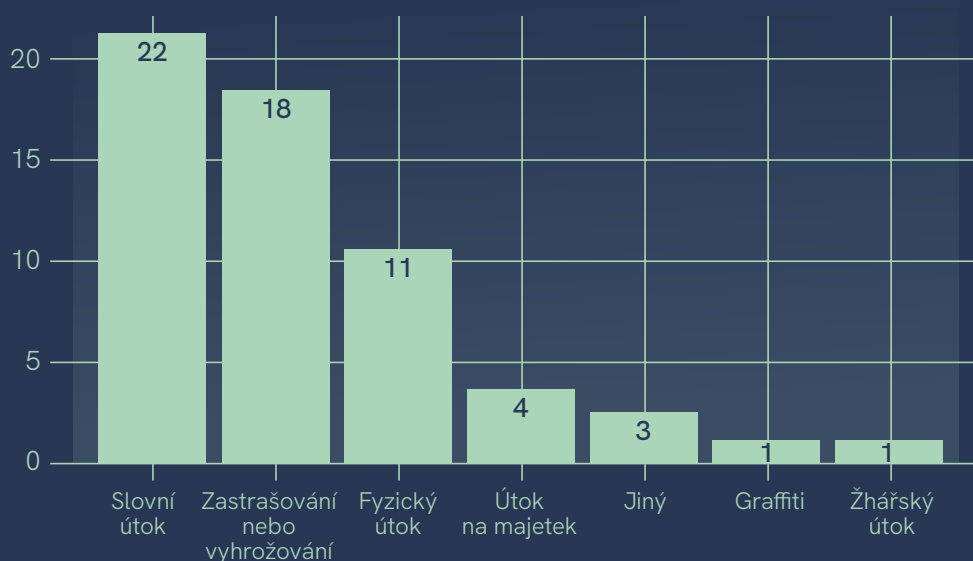

Co se týče národnosti a etnicity, v 6 incidentech se jednalo o ukrajinskou národnost, v dalších 3 o romskou národnost, dále jednou o národnost slovenskou a vietnamskou. Pohnutku sexuální orientace a genderové identity můžeme v 7 případech specifikovat jako útoky proti gayům a lesbám. Jeden incident byl mířen proti trans lidem, další proti bisexuálům. Náboženské incidenty zahrnují dva proti židovskému a jeden proti křesťanskému vyznání.

FORMA ÚTOKU A ZPŮSOBENÉ ŠKODY

Nejčastější formou útoku bylo ve sledovaném období slovní násilí. Objevilo se také množství závažnějších forem, jako je fyzické násilí a žhářský útok.

Jak byly útoky provedeny?

Formám útoku částečně odpovídají způsobené škody. Nejčastější je morální a psychická újma.

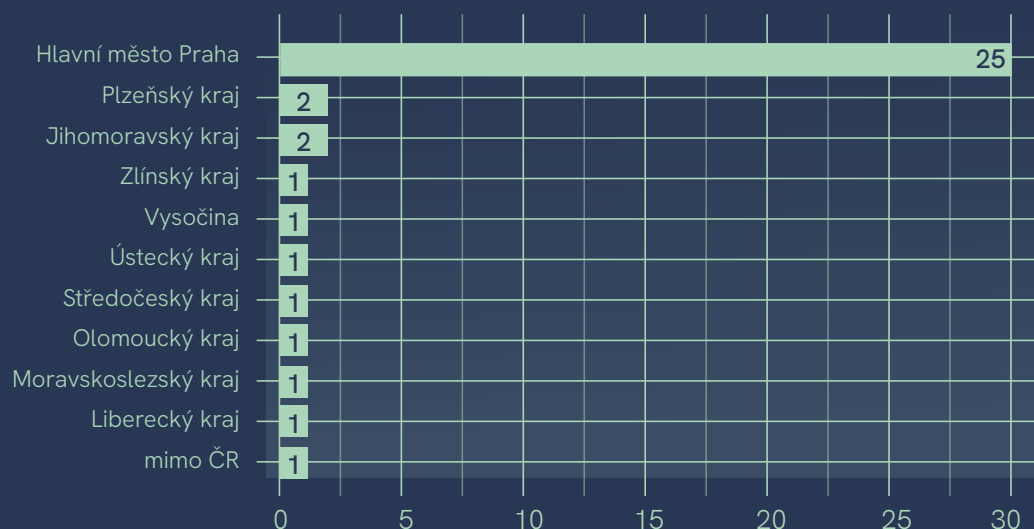
Jakou škodu útoky způsobily?

LOKALITA A KRAJ INCIDENTŮ

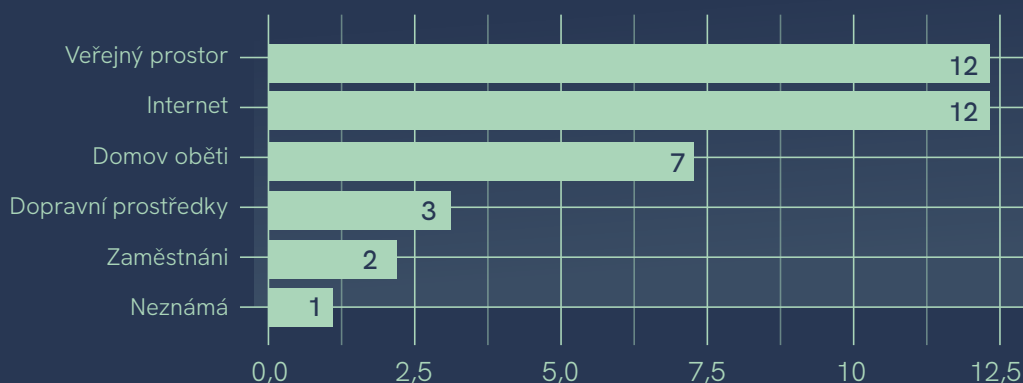
Jako již tradičně bylo nejvíce incidentů zjištěno v Praze (25 incidentů). Větší počet zde registrovaných incidentů patrně souvisí nejen s většími příležitostmi k jejich spáchání, ale také se schopnostmi a ochotou policie předsudečné násilí identifikovat a věnovat se jeho vyšetřování.

Ve kterých krajích se incidenty staly?

Z hlediska prostředí, kde se incidenty staly, je rozložení následující. Ve veřejném prostoru a na internetu se stala většina útoků. Třetí nejčastější lokalitou byl domov oběti.

Ve kterých lokalitách se incidenty staly?

VÝZNAMNÉ ZAZNAMENANÉ PŘÍPADY

„Táhni zpátky na Ukrajinu“

Mladistvá dívka a dva chlapci déle než měsíc pronásledují dívku pro ukrajinskou národnost. Čekají na ni před domem, napadají ji nejen vulgárními nadávkami, ale také výzvami typu „Táhni zpátky na Ukrajinu!“. Několikrát došlo také na fyzické násilí, které napadené způsobily zranění v oblasti hlavy. Následkem útoků se napadená bojí chodit ven. Útočnice údajně takto napadá i další ukrajinské děti ve městě.

Ochranka na úřadu práce

Žena byla rasisticky napadena při hledání matriky na úřadu práce, aby vyřídila dokumentaci spojenou s narozením syna. Ochranka jí nejprve odmítala pomoci. Tvrdili jí, že nerozumí slovu „matrika“. Pak na ni slovně zaútočili: „Co tady děláš? Vrať se zpátky do Ugandy!“, „Si přijela na slonovi, táhni odkud si přišla!“. Nechybělo ani vyhrožování („Zavoláme na tebe policajty, ty ti ukážou!“) a sexualizované násilí („Podívej se na ní, jak má černý prsa. Ta bude dole pěkně fialová!“). Žena si po těchto nadávkách začala útočníky natáčet. Na nahrávce jeden z nich říká: „Do piče si to natlač!“

„Vady, jako jste vy, musí být zahubeny“

Na instagramový účet neziskové organizace, která podporuje a pomáhá LGBT+ lidem, útočník napsal: „Ujeb si hlavu zkurvena mrdko rozrez si vnitřnosti a nacpi tam jed přeji tomu kdo zastává tyhle skupiny omezených a bezcenných lidí brutální smrt a zánik pod tímhle názorem jsem se schopen bez jakýchkoliv vicitku zastat a prosadit VADY JAKO JSTE VY MUSI BYT ZAHUBENI PRO DOBRO A BUDOUCNOST LIDSKÉ EXISTENCE.“

PRÁVNÍ VÝVOJ

LEGISLATIVA

Ministerstvo spravedlnosti zaslalo 23. září Legislativní radě vlády k projednání připravovanou velkou trestněprávní novelu, o které jsme psali v minulé kvartální zprávě.¹ Na základě odborné diskuze a připomínek vznesených některými resorty ministerstvo odeslalo více variant, z nichž varianta A rozšiřuje u obecné přitěžující okolnosti ve smyslu § 42 písm. b) trestního zákoníku a některých trestných činů výčet tzv. předsudečných pohnutek jako přitěžujících okolností, a to o zdravotní postižení, sexuální orientaci, pohlaví, případně jiné pohnutky. Naopak varianta B se úpravě předsudečných trestných činů vůbec nevěnuje. O tom, kterou z variant nakonec dostanou poslanci na stůl, v nejbližší době rozhodne vláda. Pevně věříme, že to bude právě varianta A, jejíž schválení by přineslo vyšší trestněprávní ochranu některých skupin, které v současnosti nejsou dostatečně chráněny (lidí s postižením či LGBT+ lidí).

V červenci byl poslancům rozeslán návrh zákona novelizujícího zákon o soudech a soudcích, zákon o obětech trestných činů a další zákony, mediálně známý jako „lex Anička“. ² Návrh přináší v reakci na trestní kauzu „Anička“ (podrobněji viz část Judikatura) systémové zakotvení povinného vzdělávání soudců. Nově by soudci měli také povinnost předkládat předsedovi soudu ke schválení individuální plán vzdělávání. Plán bude muset splňovat náležitosti stanovené metodikou Justiční akademie, čímž bude zajištěno kontinuální odborné vzdělávání soudců na potřebné úrovni. Zakotvení systému povinného vzdělávání soudců považujeme za vhodné, neboť se dle naší zkušenosti znalosti jednotlivých soudců velmi liší.

Dále má dojít k rozšíření okruhu žadatelů o peněžitou pomoc obětem trestných činů o pozůstalého druha oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, a k úpravě paušálních částek peněžitě pomoci obětem trestných činů. Ty budou nově navázány na výši průměrné mzdy, a bude tedy docházet k jejich průběžné valorizaci. Oproti současnému stavu si oběti polepší – oběť, které bylo ublíženo na zdraví a nyní by měla nárok na peněžitou pomoc v paušální částce 10 000 Kč, by podle navrhované úpravy v letošním roce dostala 16 127 Kč. Oběť, které byla způsobena těžká újma na zdraví, by nově mohla dostat paušální částku 80 634 Kč oproti současným 50 000 Kč. Výrazně si polepší také pozůstalí po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela. Z tohoto úhlu pohledu „lex Anička“ vítáme, neboť současné paušální částky peněžitě pomoci jsou stejné již od roku 2013, a to i přes významnou inflaci posledních let.

>>>

¹ <https://odok.cz/portal/veklep/material/KORND3QJZZZ3/ALBSD9D8AWRY>

² <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&T=747>

>>>

„Lex Anička“ přináší také změny v úpravě alokace peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení. Konkrétně navrhuje převádět celých 10 % peněžních prostředků z těchto sankcí Probační a mediální službě, ale už jen 5 % ministerstvu na poskytování dotací akreditovaným poskytovatelům služeb pro oběti trestných činů. Asociace organizací poskytujících pomoc obětem trestných činů, jíž jsme součástí, se v této souvislosti obrátila na předsedu vlády, předsedy koaličních stran a vládní zmocněnkyni pro lidská práva s žádostí, aby se zasadili o zajištění prostředků pro akreditované poskytovatele z majetkových trestních sankcí v rozsahu 10 %, o doplnění příjmů odklonů z trestné činnosti jako dalšího zdroje financování služeb obětem a o umožnění financování služeb zmocněnce z dotace Ministerstva spravedlnosti. Asociace označuje situaci obětí trestné činnosti a organizací, které obětem poskytují sociálně-právní a terapeutické služby, za kritickou, přičemž by v tomto ohledu mohl pomoci právě potenciální pozměňovací návrh k „lex Anička“.³

V průběhu třetího čtvrtletí proběhlo již 2. čtení legislativního návrhu na potírání a prevenci domácího násilí, o němž jsme pojednávali v předchozích zprávách.⁴ Návrh prošel obecnou i podrobnou rozpravou a byly k němu podány 3 pozměňovací návrhy, k nimž se vyjádřil Ústavně-právní výbor. Návrh nyní čeká třetí čtení v Poslanecké sněmovně. Konkrétně v něm jde zejména o zavedení širší definice pojmu „domácí násilí“ do občanského zákoníku a posílení práv obětí domácího násilí v civilním, trestním i správním řízení – například by soudy nově musely ke skutečnosti, že docházelo k domácímu násilí, přihlížet při vypořádání společného jmění manželů či při nařizování prvního setkání s mediátorem. Některé změny by pak měly dosah i na jiné oběti než jen na oběti domácího násilí – v řízení o přestupku by osoby přímo postižené spácháním přestupku měly mít nově právo na doprovod důvěrníkem, jenž jim poskytne potřebnou psychickou podporu. Také by mohly žádat o zabránění kontaktu s pachatelem při podání svědecké výpovědi, což jim v současnosti zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, na rozdíl od trestního řádu, neumožňuje.

Druhým čtením v Poslanecké sněmovně prošel vládní návrh na zřízení tzv. dětského ombudsmana, o němž jsme rovněž referovali v předchozí zprávě.⁵ Jedná se přitom o druhý obdobný návrh v řadě, kdy zřízení dětského ombudsmana navrhovala skupina poslanců už v roce 2022. Zatímco návrh z roku 2022 se zastavil již na samém počátku legislativního procesu, nový vládní návrh v projednávání postupuje o poznání rychleji – a jeho vývoj budeme nadále sledovat.

³ <https://www.aopso.cz/domovsk%C3%A1-str%C3%A1nka>

⁴ <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&t=721>

⁵ <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&t=688>

JUDIKATURA

Ve věci Hanovs proti Lotyšsku (č. 40861/22)

Evropský soud pro lidská práva (ESLP) zabýval homofobním útokem na stěžovatele a jeho partnera. ⁶ K útoku došlo v listopadu 2021, kdy je dva muži nejprve verbálně napadli, následně stěžovatele kopl jeden zútočníků do hýždí. Poté se útočníci pokusili stěžovatele a jeho partnera dál fyzicky napadat. Ti se před nimi schovali do květinářství. Lotyšské orgány ovšem neshledaly, že by jednání útočníků naplnilo skutkovou podstatu trestného činu a věc odkázaly do správního řízení. Policejní orgány a následně i státní zástupce soudili, že přes prokázání předsudečného motivu věc nelze kvalifikovat jako podněcování k nenávisti vůči LGBT+ lidem, neboť útočníci napadli pouze konkrétní osoby. Evropský soud shledal porušení článků 3 a 8 ve spojení s článkem 14 Evropské úmluvy. Soud konstatoval, že nedostatek účinného vyšetřování a bagatelizace útoku jako běžného přestupku představuje selhání ochrany oběti před ponižujícím zacházením. Stát má povinnost aktivně chránit jednotlivce před předsudečným násilím. Soud zdůraznil, že lotyšské orgány ve svém přístupu neprojevily náležitou pečlivost a že zanedbání předsudečného aspektu bylo projevem diskriminace na základě sexuální orientace. Jejich přístup navíc vytvořil dojem, že homofobii zlehčují, což může dále posilovat diskriminační postoje ve společnosti. Nakonec ESLP připomenul, že homofobní útoky přímo zasahují do práva na soukromí a osobní důstojnost obětí. Veřejná urážka sexuální orientace představuje zásah do jejich identity, který stát nesmí tolerovat. Soud zdůraznil, že stát má povinnost chránit osoby před takovými zásahy, a to i prostřednictvím adekvátního postihu útočníků.

⁶ <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-235016%22%5D%7D>

Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 855/24

Vedlejší účastník byl uznán vinným ze spáchání zločinu pohlavního zneužití a přečinu ohrožování výchovy dítěte.⁷ Obětí těchto trestných činů byla nezletilá stěžovatelka, s jejíž matkou vedlejší účastník v době páchání trestné činnosti žil. Stěžovatelka v trestním řízení jako poškozená uplatnila nárok na náhradu nemajetkové újmy ve výši 200 000 Kč s úrokem z prodlení. Okresní soud ji však odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních, neboť nepředložila žádné listinné důkazy v podobě zpráv odborných lékařů či psychologa, ze kterých by bylo zřejmé, do jaké míry byl jednáním vedlejšího účastníka narušen její přirozený psychický a sexuální vývoj.

Ústavní soud v postupu obecných soudů shledal porušení práva stěžovatelky na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí podle čl. 7 odst. 1 a na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Upozornil přitom, že nemateriální újma způsobená trestnou činností nemusí nabývat pouze podoby újmy na zdraví. Zatímco v případě psychické újmy na zdraví (například ve formě posttraumatické stresové poruchy) by bylo trvání na předložení lékařských zpráv namístě, závěr o duševních útrapách lze učinit i na základě jiných okolností (například z výpovědi poškozeného). A i kdyby zásah do práv stěžovatelky nedosáhl intenzity duševních útrap, stále jí občanský zákoník v nejobecnější rovině přiznává právo na náhradu újmy na přirozených právech. Ústavní soud rovněž připomněl, že dětem nelze přiznávat nižší náhrady nemajetkové újmy (či jim je nepřiznávat vůbec) s odůvodněním, že pro svůj věk ještě nejsou schopny zcela chápat zásahy do svých práv.

⁷ https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezky/2024/4-855-24_AN.pdf

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2728/23

Stěžovatelé byli shledáni vinnými ze spáchání přečinů Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob a Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod, který spáchali tím, že na sociální síti Meta Platforms živě vysílali v přímém přenosu audiovizuální snímek.⁸ V něm společně dehonestovali občany Ukrajiny a své posluchače vybízeli, aby proti Ukrajincům projevovali nenávist a odpor. Stěžovatelé namítali, že postupem obecných soudů bylo porušeno jejich ústavně zaručené právo na obhajobu a právo na svobodu projevu.

Ústavní soud jejich stížnost odmítl. Odkázal přitom na čl. 17 odst. 4 Listiny, podle něhož lze svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti. Příkladem je i § 356 trestního zákoníku, který stanovuje trestný čin Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod, kdy jednotlivec za určitou formu projevu, která naplňuje tuto skutkovou podstatu, může být shledán trestně odpovědný. Je úlohou obecných (trestních) soudů předmětné ustanovení v každé jednotlivé věci ústavně konformním způsobem interpretovat a aplikovat. V demokratické společnosti je nezbytné sankcionovat a předcházet všem formám projevů, které propagují, vyvolávají, podporují či ospravedlňují nenávist založenou na nesnášenlivosti jinakosti, a to i prostřednictvím norem trestního práva.

⁸ <https://kraken.slv.cz/IV.US2728/23>

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tz 18/24

Nejvyšší soud se zabýval stížností pro porušení zákona ministra spravedlnosti v tzv. kauze Anička (takto mediálně nazývané podle jména poškozené) podanou v neprospěch obviněného P. V., týkající se rozsudku Krajského soudu v Brně.⁹ Rozhodnutí odvolacího soudu bylo označeno za nezákonné, neboť soud nesprávně posoudil skutkové okolnosti bez dostatečného dokazování, zejména při uložení podmíněného trestu odnětí svobody na 5 let. Bylo shledáno porušení několika procesních předpisů.

Nejvyšší soud upozornil na nedostatečnou ochranu oběti během procesu, zejména na její vyloučení z účasti při veřejném zasedání. Bylo zjištěno, že odvolací soud bagatelizoval utrpěnou újmu a psychické následky způsobené oběti, čímž přispěl k jejímu dalšímu traumatu. Soud rovněž kritizoval neetický závěr, že oběť mohla svou situaci spoluzaviněním ovlivnit, což je v rozporu s principy ochrany důstojnosti obětí a jejich práv.

⁹ <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/8-tz-18-2024>

VÝZNAMNÉ PRÁVNÍ OTÁZKY

Evropský soud pro lidská práva komunikoval vládě stížnost v kauze předsudečného násilí

Soud se začal zabývat stížností Renaty Karičkové proti České republice z března tohoto roku. Stěžovatelka se společně s dalšími osobami romské národnosti stala v roce 2021 obětí rasově motivovaného útoku ze strany fotbalových ultras.¹⁰ Orgány státu však ve věci neshledaly předsudečnou pohnutku a pachatele řádně nepotrestaly. Konkrétně věc útoku na stěžovatelku pak byla zcela odložena. Stěžovatelka proto namítá porušení svého práva na účinné vyšetřování podle čl. 3 ve spojení s čl. 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, neboť stát nedostal své povinnosti útok efektivně vyšetřit a rozpoznat předsudečnou pohnutku činu. ESLP v srpnu tohoto roku stížnost komunikoval české vládě, kterou současně vyzval, aby se vyjádřila k jím položeným otázkám. Řízení v současnosti probíhá a budeme o něm referovat v našich následujících zprávách.

Ústavní soud se vyjádřil k tomu, jakým způsobem mají soudy rozhodovat o právech obětí

Ústavní soud vydal v září dva nálezy (sp. zn. III. ÚS 2615/23¹¹ a sp. zn. III. ÚS 2613/23¹²), v nichž se zastal obětí homofobního útoku. Stěžovatelé opakovaně žádali o to, aby mohli být v hlavním líčení vyslechnuti odděleně od pachatelů ve smyslu § 20 odst. 4, resp. § 17 odst. 1 zákona o obětech trestných činů, neboť jsou zvláště zranitelnými oběťmi a výslech tváří v tvář pachatelům by pro ně byl velmi stresující.

>>>

¹⁰ <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%5B%227411/24%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-236023%22%5D%7D>

¹¹ https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvcj/Publikovane_nalezy/2024/III._%C3%9AS_2615-23_AN.pdf

¹² <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/uscr/iii-us-2613-23-1>

>>>

Samosoudkyně však jejich žádosti odmítala vyhovět a tvrdila, že je za zvlášť zranitelné oběti nepovažuje. Ústavní soud v jejím postupu shledal porušení práv stěžovatelů na zachování lidské důstojnosti a osobní cti, na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého života a na soudní ochranu.

Uvedl, že i kdyby se nejednalo o zvlášť zranitelné oběti, bezesporu jsou stále oběťmi podle zákona o obětech trestných činů a samosoudkyně měla povinnost zabývat se podrobněji tím, zda jsou opatření k zabránění vizuálního kontaktu s obžalovanými potřebná k ochraně základních práv stěžovatelů, či nikoli – to však neučinila. Navíc ještě vycházela z chybné úvahy, že by vyhovění žádosti stěžovatelů zcela znemožnilo provedení jejich výslechu a znamenalo by nepřipustné konání hlavního líčení v nepřítomnosti obžalovaných, což však vzhledem k možnostem využití moderních technologií není pravda. Obvodní soud tak neprovedl řádné vyvažování práv stěžovatelů na ochranu jejich důstojnosti, soukromí, duševní i fyzické integrity, s právy obžalovaných na obhajobu a výslech svědků.

V obou uvedených nálezech Ústavní soud dále na základě analogie s § 51a trestního řádu dovedl obecný způsob, jakým mají soudy rozhodovat o právech (zvlášť zranitelných) obětí vyplývajících ze zákona o obětech trestných činů. Tento postup je stručně řečeno takový, že vyhovět žádosti (zvlášť zranitelné) oběti může soud i neformálně, tzn. faktickým postupem. Pokud však (zvlášť zranitelná) oběť požádá o uplatnění práva plynoucího ze zákona o obětech trestných činů a soud takovéto žádosti nebude chtít vyhovět, má povinnost o každém nepřiznání, omezení či neexistenci práv nebo povinností plynoucích ze zákona o obětech trestných činů rozhodnout usnesením, proti kterému je přípustná stížnost. V případě písemné žádosti doručené soudu mimo hlavní líčení musí být usnesení písemně vyhotoveno, a to včetně odůvodnění a poučení o právu podat stížnost. V případě vznesení žádosti (zvlášť zranitelnou) obětí v průběhu hlavního líčení může soud vyhlásit usnesení ústně za současného poučení oběti o právu podat stížnost. Stížnost je pak procesním prostředkem, který do budoucna budou muset všechny oběti vyčerpat, než se případně obrátí na Ústavní soud. Pokud tak neučiní, Ústavní soud avizuje, že bude jejich stížnosti považovat za nepřipustné pro nevyčerpání procesních prostředků nápravy.

SPOLEČENSKÉ OVZDUŠÍ

POLITICKÁ REPREZENTACE

Nejvyšší správní soud rozhodl, že Ministerstvo zdravotnictví musí samo aktivně ověřovat jednotlivé případy žádostí o odškodnění za protiprávní sterilizaci. Dosud ministerstvo po žadatelkách požadovalo, aby svůj nárok prokázaly. Podle rozsudku ovšem tahle praxe vedla k tomu, že mnohé žadatelky ztrácely kvůli chybějící nebo skartované dokumentaci na odškodnění nárok.¹³ Na obtížnou situaci žadatelek upozornil i divadelní spolek Ara Art, který v rámci svého nového projektu zkombinoval divadelní inscenaci, informační kampaň a osobní podporu při podávání žádostí o odškodnění.¹⁴ Zatím Ministerstvo zdravotnictví přiznalo odškodnění 629 ženám.¹⁵ V jednom z případů musel ministerstvu nařídít vyplacení odškodného městský soud v Praze. Žena, jejíž žádost byla původně ministerstvem zamítnuta, podala správní žalobu.¹⁶

Rodiny v nouzi získaly možnost požádat o okamžitou peněžitou pomoc na nákup školních pomůcek pro děti. Žáci, kteří pochází z chudších domácností, budou mít rovněž plně hrazené obědy z veřejného rozpočtu.¹⁷

Ústavní soud vyhověl návrhu senátorů na zrušení části zákona o pomoci v hmotné nouzi. Úřady už nebudou moci strhávat ze sociálních dávek nezaplacené pokuty za přestupky. Senátoři upozorňovali na to, že sankcí trpěli kromě viníka i další členové společné domácnosti.¹⁸

Část české veřejnosti podporuje vojenskou intervenci izraelské vlády v Gaze způsobem, který má až protipalestinské zaměření a který se promítá také do kritiky humanitární pomoci v této oblasti. Například organizace Člověk v tísni dlouhodobě čelí kritice a dehonestování pro poskytování pomoci civilistům v pásmu Gazy.¹⁹

¹³ https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/postup-odskodnovani-protipravni-sterilizace-se-zmeni-nejvyssi-spravni-soud_2407081622_ano

¹⁴ <https://romea.cz/cz/domaci/odskodneni-protipravne-sterilizovanym-romskym-zenam-ara-art-prinasi-osvetu-a-podporu-prostrednictvim-divadla>

¹⁵ <https://romea.cz/cz/domaci/ministerstvo-zdravotnictvi-priznalo-odskodneni-za-protipravni-sterilizace-629-zenam-dalsi-stovky-cekaji-na-rozhodnuti-zadat-se-muze-do-konce-roku-2024>

¹⁶ <https://romea.cz/cz/domaci/ministerstvo-zdravotnictvi-prohralo-soud-musi-zene-zaplatit-odskodne-300-tisic-korun-za-protipravni-sterilizaci-jeji-zadost-pred-tim-nespravne-zamitlo>

¹⁷ <https://romea.cz/cz/domaci/rodiny-v-nouzi-mohou-zadat-o-mimoradnou-pomoc-na-porizeni-skolniho-vybaveni-od-zari-bude-pokracovat-projekt-obedu-zdarma>

¹⁸ <https://romea.cz/cz/domaci/ustavni-soud-zrusil-kolektivni-trest-urady-nebudou-uz-pokuty-strhavat-ze-socialnich-davek>

¹⁹ <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/spotlight-rozhovor-simon-panek-zpravy/r~9467c50a23c511efb553ac1f6b220ee8/>

MÍSTNÍ SAMOSPRÁVA

Podle Agentury pro sociální začleňování meziročně přibýlo obcí se sociálně vyloučenými lokalitami. Vloni jich bylo o 50 více než v roce 2022.²⁰

V Plzni se snaží snížit napětí mezi romskou a ukrajinskou komunitou. Vedle romských asistentů prevence kriminality tam působí i asistenti z ukrajinské komunity. Jeden z projektů je zaměřen i na vzájemné poznání a spolupráci romských a ukrajinských žáků.²¹

Někteří obyvatelé ústeckého sídliště Mojžíř kritizovali televizi Nova za zkreslenou reportáž. Sídlíště v ní bylo vykresleno jako plné nepořádku, násilí a sociálních problémů. Novináři však použili staré záběry a úplně ignorovali změny, jimiž místo v posledních letech prošlo.²² Jednou z pozitivních změn je i návrat tramvajové linky mezi sídlištěm a centrem Ústí nad Labem. Linka byla vloni zrušena, což výrazně přispělo k prohloubení sociálního vyloučení lokality.²³

V Jablonci nad Nisou bude otevřeno kontaktní místo pro bydlení a sociální pomoc.²⁴ V Hradci Králové plánuje radnice koupit desítky bytů pro lidi v bytové nouzi.²⁵ Vedení Liberce si pochvaluje pilotní projekt domovníků, kteří působí v některých městských bytových domech a pomáhají obyvatelům například se zajištěním drobných oprav.²⁶

>>>

²⁰ https://www.socialni-zaclenovani.cz/index_socialniho_vyloucení/

²¹ <https://romea.cz/cz/domaci/romsti-a-ukrajinsti-asistenti-prevence-kriminality-v-plzni-pomahaji-udrzovat-poradek-a-predchazet-konfliktum-dalsi-projekt-pak-podporuje-spolupraci-romskych-a-ukrajinskych-deti>

²² <https://romea.cz/cz/domaci/video-nekteri-obyvatele-mojzire-kritizuji-tv-nova-za-jednostrannou-reportaz-o-sidlisti-ukazovali-stare-problemy-ignorovali-pokroky>

²³ <https://romea.cz/cz/domaci/do-mojzire-se-vraci-trolejbusova-linka-ktera-pojede-az-do-centra-usti-navrat-do-normalu-navrat-logickeho-mysleni-komentuji-zmenu-obyvatele-sidliste>

²⁴ <https://romea.cz/cz/domaci/podpora-pro-lidi-v-tizive-situaci-jablonec-nove-zrizuje-kontaktni-misto-pro-bydleni-a-socialni-pomoc>

²⁵ <https://romea.cz/cz/domaci/mesto-hradec-kralove-planuje-desitky-novych-bytu-pro-lidi-v-bytove-nouzi>

²⁶ <https://romea.cz/cz/domaci/pilotni-projekt-domovniku-v-liberci-funguje-zlepseni-souziti-a-mene-vandalismu-v-mestskych-bytech>

>>>

Město Plzeň podepsalo memorandum o spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování. Cílem je komplexní řešení problematiky sociálního vyloučení.²⁷

Radnice ostravského obvodu Mariánské hory a Hulváky se opět snaží vystěhovat obyvatele osady Bedřiška. Namísto plánované revitalizace tlačí na romské obyvatele, aby se z lokality odstěhovali a podepsali dodatek k nájemní smlouvě, podle kterého ztrácí nárok na poskytnutí náhradního bydlení.²⁸

Romská rada města Brna upozornila na to, že do vedoucích pozic v organizacích zaměřených na pomoc Romům nejsou zapojováni samotní Romové. Členové rady vyjádřili své znepokojení v souvislosti s výběrem nového ředitele organizace IQ Roma servis Martina Máši.²⁹

Pražský magistrát vyvěsil romskou vlajku u příležitosti Památného dne romského holokaustu.³⁰

²⁷ <https://romea.cz/cz/domaci/plzen-a-agentura-pro-socialni-zaclenovani-uzavrely-memorandum-o-spolupraci-spolecne-chteji-bojovat-proti-socialnimu-vyloucení>

²⁸ <https://romea.cz/cz/domaci/misto-revitalizace-vystehovani-obyvatele-ostravske-osady-bedriska-znovu-bojuji-za-sve-domovy>

²⁹ <https://romea.cz/cz/domaci/romska-rada-mesta-brna-kritizuje-nove-neromske-vedeni-organizace-iq-roma-servis-reditel-slibuje-zmeny-a-aktivni-zapojeni-romu>

³⁰ <https://romea.cz/cz/domaci/primator-a-romanonet-vyvesili-romskou-vlajku-na-budove-prazskeho-magistratu-na-pamatku-obeti-romskeho-holokaustu>

KRAJNÍ PRAVICE

Policie zahájila trestní řízení kvůli podněcování k nenávisti vůči skupině osob v kampani SPD³¹, která sestavila ve většině krajů do krajských zastupitelstev společnou kandidaturu s Trikolorou a PRO. Zástupci menšin a veřejně známé osobnosti v čele s Břetislavem Rychlíkem vyzvali ostatní demokratické politiky k distancování od předsudečné kampaně těchto stran.³² Předvolební kampaň zmíněných stran kritizoval i prezident Petr Pavel.³³

Mluvčí pražského magistrátu Vít Hofman uvedl, že SPD vedení Prahy podvedla, když požádala o zábor veřejného prostranství pro techniku nutnou k natáčení předvolebního spotu. Místo toho ale umístila na Václavské náměstí rasistický billboard. Byl na něm vyfocen imigrantem tmavé pleti a nožem, u kterého byl text: „Nedostatky ve zdravotnictví nevyřeší ‚chirurgové‘ z dovozu.“³⁴

V Evropském parlamentu se Okamurova SPD spojila s německou AfD a slovenskou krajně pravicovou Republikou.³⁵

Ministerstvo vnitra ve zprávě o extremismu a předsudečné nenávisti za první polovinu roku informovalo, že ruské bezpečnostní složky získávají v ČR stabilní základnu pro šíření svého vlivu. Cílem ruských hybridních operací, mezi které patří i kyberútoky, je oslabovat důvěru ve stát. Horlivými zastánci kremelského režimu se stali i někdejší pravicoví extremisté.³⁶

>>>

³¹ <https://romea.cz/cz/domaci/spd-celi-trestnimu-rizeni-kvuli-volebnimu-plakatu-rasisticka-a-xenofobni-kampan-se-dostava-i-k-ustavnimu-soudu>

³² <https://romea.cz/cz/domaci/osobnosti-vyzyvaji-politicke-strany-aby-se-verejne-distancovali-od-rasisticke-kampane-spd-trikolory-a-pro>

³³ <https://romea.cz/cz/domaci/prezident-petr-pavel-kritizuje-rasisticke-plakaty-spd-prekracuji-hranice-prijatelnosti-politicke-kampane-by-se-mely-vest-slusne>

³⁴ <https://romea.cz/cz/domaci/rasisticka-kampan-spd-a-spol-na-vaclavskem-namesti-v-praze-okamura-podvedl-magistrat>

³⁵ <https://romea.cz/cz/domaci/okamurova-spd-skoncila-v-evropskem-parlamentu-v-nove-pravicove-populisticke-frakci-s-nemeckou-afd-a-slovenskou-fasistickou-republikou>

³⁶ <https://romea.cz/cz/domaci/zprava-o-extremismu-ceska-extremisticka-a-xenofobne-populisticke-scena-se-promenila-rusko-ma-v-cr-solidni-zakladnu-pro-sireni-sveho-vlivu>

>>>

Fotbalový klub Sparta neumožní nákup permanentní vstupenky fanouškovi, který nechal kapitána Ladislava Krejčího podepsat dres s číslem 88 a nápisem „Jude Slavia“.³⁷

Okresní soud v Chomutově poslal do vazby Pavla Zítka, který je podezřelý z šíření poplašné zprávy.³⁸

Na svobodu byl propuštěn třetí žhář z Vítkova. Po patnácti letech soud podmíněně propustil Jaromíra Lukeše, takže ve vězení zůstává už jen David Vaculík.³⁹

Městské státní zastupitelství v Brně podalo koncem července obžalobu na Igora Mižáka, tvůrce neonacistického webu White Media, pro spáchání přečinů porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí. Mižák zveřejňoval osobní informace o cizincích, aktivistech a příslušnících různých menšinových společenských skupin, ale i volených politiků, včetně tehdejšího premiéra Bohuslava Sobotky. V trestním řízení je vedeno 54 poškozených. Není jasné, zda bude Mižák vydán z Austrálie, kde žije, neboť má slovenské občanství.⁴⁰

BEZPEČNOSTNÍ SLOŽKY

Policistu, při jehož zákroku zemřel předloni v Uherském Brodě mladý muž pod vlivem drog, potrestal okresní soud podmíněným trestem za usmrcení z nedbalosti.⁴¹

³⁷ <https://romea.cz/cz/domaci/jude-slavia-a-cislo-88-sparta-zasahuje-proti-neonacistickym-symbolum>

³⁸ <https://romea.cz/cz/domaci/dezinformatora-pavla-zitka-poslal-soud-do-vazby-kvuli-sireni-poplasne-zpravy>

³⁹ <https://romea.cz/cz/domaci/karvinsky-soud-propustil-dalsiho-zhare-z-vitkova-lukes-ktery-zautocil-na-romskou-rodinu-s-malymi-detmi-je-po-15-letech-na-svobode>

⁴⁰ <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-siril-ukradene-maily-premiera-padla-obzaloba-na-tvurce-rasistickeho-webu-257251>

⁴¹ <https://romea.cz/cz/domaci/zdrogovaneho-mladika-udusil-policista-zakleknutim-dostal-podminku-pripad-je-podobny-smrti-stanislava-tomase-dvoji-metr-dokazuje-systemovy-rasismus-rika-broz>

MÉDIA, KULTURA A SOCIÁLNÍ SÍTĚ

Na sociálních sítích se objevují nepravdivá videa o lidech z Ukrajiny. Na jednom z nich Ukrajinec vyhrožuje převaděčům z Ukrajiny, kteří se přizívají na zoufalství lidí. Video se ale mezi lidmi šíří s tím, že výhružky jsou namířené proti Čechům a Slovákům.⁴²

Bez kontextu se také šíří potvrzení o přiznání velké finanční pomoci dosahující až 48 000 Kč ženě z Ukrajiny. Z vyjádření Ministerstva práce a sociálních věcí vyplývá, že jde zřejmě o případ, kdy rodič žádá o pomoc pro celou rodinu, proto je částka tak vysoká.⁴³

Mluvčí Českých Elfů a bojovník proti dezinformacím Bohumil Kartous upozornil ve svém blogu na nevyvážené informování českých médií o konfliktu mezi Izraelem a Palestinou a situaci v pásmu Gazy. Podle něj nevěnují čeští novináři oproti zahraničním médiím adekvátní prostor humanitárnímu rozsahu problému a zabíjení civilistů.⁴⁴

Problém se netýká jen soukromých médií, analýza výzkumníků z Masarykovy univerzity dříve odhalila nevyvážené informování ve zpravodajství České televize. Podle autorů mohlo zpravodajství přispět k polarizaci společnosti a dehumanizaci palestinských civilistů. Jedná se o jednu ze dvou výzkumných zpráv, kterou si nechala zpracovat Česká televize a kterou generální ředitel České televize Jan Souček odmítl.⁴⁵

⁴² https://manipulatori.cz/muz-na-videu-neyvhrozuje-cechum-a-slovakum-ale-svym-taxikarum/#google_vignette

⁴³ <https://romea.cz/cz/domaci/manipulace-obchodnici-se-strachem-siri-nenavist-reagoval-jurecka-na-sireni-zavadejici-informace-tykajici-se-financni-pomoci-pro-zenu-z-ukrajiny>

⁴⁴ <https://medium.seznam.cz/clanek/bob-kartous-gaza-slepa-skrvna-v-ceskem-vnimani-skutecnosti-80708>

⁴⁵ <https://denikn.cz/1411224/ct-zverejnila-analyzy-vysilani-o-izraeli-a-gaze-podle-jedne-vytvarela-dojem-ze-palestinci-si-za-utrpeni-mohou-sami/>

VEŘEJNOST

Česká obchodní inspekce ve druhém čtvrtletí odhalila diskriminační jednání na základě rasy, pohlaví a dalších faktorů ve třech případech ze 40 kontrol. V jednom případě byli odmítnuti v ubytovacím zařízení romští klienti.⁴⁶

Ostravští Romové si stěžovali na nerovné a neadekvátní zacházení při poskytování okamžité pomoci ze strany Úřadu práce v důsledku povodní.⁴⁷ Romové a Romky na mnoha místech sami aktivně pomáhali při záchranných akcích a odstraňování škod po povodních.⁴⁸

Občanští členové Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a zástupci organizace RomanoNet vyzvali vládu k reformě Agentury pro sociální začleňování. Požadují, aby Romové získali skutečný přístup k rozhodování. Agentura podle nich zapojuje Romy do procesu začleňování nedostatečně, nemá vyjasněné priority a nedostatečně komunikuje s veřejností.⁴⁹

Unikátní projekt Omama podporuje rodiče malých dětí v sociálně vyloučených lokalitách. Proškolené romské ženy z komunity docházejí do vybraných rodin a pracují s dětmi a jejich maminkami.⁵⁰

⁴⁶ <https://romea.cz/cz/domaci/romy-neubytuji-coi-odhalila-diskriminaci-romu-v-ubytovacim-zarizeni>

⁴⁷ <https://romea.cz/cz/domaci/romove-v-ostrave-si-stezují-na-nerovne-zachazeni-pri-poskytovani-pomoci-po-povodnich-urad-prace-celi-kritice-situaci-resi-vladni-zmocnenkyne-fukova>

⁴⁸ <https://romea.cz/cz/domaci/povodne-romove-pomahaji-lucie-fukova-koordinuje-pomoc-s-komunitnimi-lidry-a-romodrom-spustil-krizovou-linku>

⁴⁹ <https://romea.cz/cz/domaci/dokument-romsti-lidri-volaji-po-reforme-agentury-pro-socialni-zaclenovani-participace-romu-je-pouze-formalni-uvadi-v-dopise-premierovi>

⁵⁰ <https://romea.cz/cz/domaci/vystoupit-z-kruhu-chudoby-unikatni-program-omama-podporuje-maminky-a-deti-v-socialne-vyloucenych-lokalitach>

POZNÁMKY K METODOLOGICKÝM CHARAKTERISTIKÁM TÉTO ZPRÁVY

Případy popsané v kvartální zprávě jsou ty, které byly zaregistrovány zaměstnanci a zaměstnankyněmi organizace In IUSTITIA během terénní práce a vlastního monitoringu médií a internetu. Dále některé případy nahlásili sami poškození či svědci.

Předsudečná pohnutka je v této zprávě identifikována jako předběžná – expertní. In IUSTITIA se snaží incidenty, které byly zaznamenány jejími silami, ověřovat, a to zejména ve spolupráci s orgány činnými v trestním řízení. V kvartálních zprávách se nevyskytují incidenty, které In IUSTITIA přejímá z policejních statistik po uplynutí kalendářního roku do příslušných výročních zpráv o stavu předsudečného násilí v ČR. Z toho důvodu se údaje obsažené v kvartálních zprávách a výroční zprávě za daný rok budou nezbytně lišit.

S ohledem na interpretaci prezentovaných dat je třeba dále doplnit, že u kategorií typu škody, formy útoku a pohnutky platí, že incident mohl být charakterizován více než jedním znakem. Například jeden incident mohl být zaregistrován jako protiromský a protimuslimský zároveň. U některých případů naopak mohly být znaky neznámé nebo zatím neobjasněné. Proto je nutno k jejich interpretaci přistupovat opatrně.

Podrobněji je metodika monitorování předsudečného násilí zpracována ve výročních zprávách.

Neprošlo jazykovou korekturou.

In IUSTITIA

JSME TU PRO OBĚTI PŘEDSUDEČNÉHO NÁSILÍ.

Stali jste se obětí předsudečného nebo nenávistného útoku z důvodu svého etnického původu, sexuální orientace, zdravotního postižení, náboženského vyznání či podobných důvodů?

Obraťte se na poradnu Justýna
na www.in-ius.cz/formular | poradna@in-ius.cz | 800 922 922.